

Received / Makale Geliş Tarihi 30.08.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 23.10.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10 (100), 2683-2705

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10035025

Dr. Öğr. Üyesi Semih Yeşilbağ

<https://orcid.org/0000-0001-9219-3601>

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Samsun / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/028k5qw24>

Prof. Dr. Yavuz Bayram

<https://orcid.org/0000-0002-3571-8720>

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/ Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, Samsun / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/028k5qw24>

Arûz Hecelerinin Yapıları ve Kökenleri Bağlamında Muhibbî'nin Gül Redifli Gazelleri

Arûz Syllables in the Context of Their Structures and Origins Muhibbî's Ghazals with Gül Redifs

ÖZET

Arûzla ilgili pek çok akademik çalışma yapılmışsa da sayısal verilerin ve bu verilere ilişkin sonuçların esas alındığı çalışma sayısı aynı düzeyde değildir. Oysa arûzla ilgili olarak şairlerin tercihlerinin değerlendirilebilmesi ve şairler ya da metinler arasında bir karşılaştırma yapılabilmesi için sayısal verilere dayalı arûz eksenli çalışmalara ihtiyaç vardır. Dahası arûzla ilgili çalışmalara ne düzeyde ihtiyaç olduğu ve bu tür çalışmaların araştırmacılara ne tür imkânlar sağlayacağı da ancak yeterince sayısal verinin ortaya konulmasıyla mümkün olabilecektir.

Bu değerlendirmeler ışığında çalışmada 16. yüzyılın padişah şairlerinden Muhibbî'nin *gül* redifli gazelleri, arûz heceleri açısından incelenip değerlendirilmiştir. Bu kapsamda şairin yayımlanmış divânında *gül* redifli 15 gazel tespit edilmiş olup gazellerdeki toplam beyit sayısı 90'dır. İlgili beyitlerin vezinleri dikkate alındığında 2.652 olması gereken hece sayısının medlerden dolayı 2.505'e düştüğü tespit edilmiştir. İnceleme ve değerlendirme sonrasında söz konusu gazellerdeki hecelerin yapıları ve kökenlerine ilişkin sayısal veriler ortaya konulmuştur. Bunların ardından verilerle ilgili analizler yapılarak dikkat çeken sonuçlar paylaşılmıştır. Arûzla yazılmış metinlerde daha çok hangi tür hecelerin kullanıldığı, hecelerin kökenlerinin hangi dillere ait olduğu gibi hususlar bu kapsamda değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arûz heceleri, hecelerin yapıları, hecelerin kökenleri, sayısal veriler.

ABSTRACT

Although many academic studies have been carried out on prosody, the number of studies based on numerical data and the results of these data is not at the same level. However, there is a need for prosody-oriented studies based on numerical data in order to evaluate the preferences of poets regarding prosody and to make a comparison between poets or texts. Moreover, the extent to which studies on prosody are needed and what kind of opportunities such studies will provide to researchers will only be possible by providing sufficient numerical data.

In the light of these evaluations, in the study, the *gül* rhymed ghazals of Muhibbî, one of the sultan poets of the 16th century, were examined and evaluated in terms of arûz syllables. In this context, 15 ghazals with *gül* rhymes were identified in the poet's published divan, and the total number of couplets in the ghazals is 90. Considering the meter of the relevant couplets, it was determined that the number that should have been 2.652 decreased to 2.505 due to the meds. After examination and evaluation, numerical data regarding the structures and origins of the syllables in the ghazals in question were presented. Afterwards, the data were analyzed and the remarkable results were shared. In this context, questions such as which type of syllables are mostly used in the texts written with arûz and which languages the roots of the syllables belong to have been tried to be answered in this context.

Keywords: Arûz syllables, structures of syllables, origins of syllables, numerical data.

1. GİRİŞ

Divan şiirinin padişah şairlerinden Muhibbî'nin *gül* redifiyle yazdığı gazelleri, arûz heceleri açısından incelenerek, söz konusu şiirlerdeki hecelerin yapıları ve kökenleriyle ilgili sayısal veriler ve bu verilere dair değerlendirmeleri ortaya koymak amacıyla, şairin yayımlanmış *Divân'ı* (Ak, 1987; Yavuz ve Yavuz, 2016) taranmış ve bu kapsamda değerlendirilebilecek 15 gazel tespit edilmiştir. Gazellerin Kemal Yavuz ve Orhan Yavuz tarafından 2016 yılında yayımlanan *Divân'daki* sıra numaraları ve beyit sayıları şöyledir: 1903 (5), 1912 (5), 1932 (5), 1937 (5), 1939 (6), 1941 (10), 1963 (5), 1976 (5), 1999 (7), 2011 (5), 2014 (6), 2018 (7),

2030 (5), 2040 (9), 2041 (5). Buna göre 15 gazelde toplam 90 beyit/180 mısra bulunmaktadır.¹ Dîvân'da 2014 sıra numarasıyla yer alan ve 6 beyitten oluşan gazel, *fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün* kalıbıyla; toplam beyit sayıları 84 olan diğer gazellerin tamamı ise *fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün* kalıbıyla yazılmıştır. İlgili mısradaki med yoksa ilk kalıp 11, ikinci kalıp ise 15 heceden oluşmaktadır. Bir mısradaki bir veya birden fazla med varsa hece sayısında bir değişiklik söz konusuymuş gibi görünmektedir; ama arûzla ilgili çalışmalarda medli heceler biri kapalı biri açık olmak üzere iki hece sayıldığından, esasında böyle bir değişiklik de söz konusu değildir. Arada varmış gibi görünen değişiklik, hecelere yaklaşım bakımından, arûz vezni ile hece vezni arasında farklılık olmasından kaynaklanmaktadır. Söz gelimi içinde bir adet med bulunan ve *fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün* kalıbıyla yazılmış olan bir mısra hece hesabına göre 14 heceden müteşekkil ise de arûz hesabına göre medli hecenin biri kapalı biri açık olmak üzere iki heceden oluşması hasebiyle 15 heceden oluşmaktadır. Bu sebeple arûzla yazılmış metinlerde vezin çalışması yapılırken hecelerin birer birer sayılması ve mısralardaki hece sayılarına göre hareket edilmesi, zaman zaman yanıltıcı sonuçlara sebep olmaktadır. Şüphesiz ki doğru olan, vezin çalışmalarının hecelerin yapıları ve ses değerleri dikkate alınarak yapılmasıdır.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda Muhibbî'nin Dîvânı'nda yer alan *gül* redifli gazeller üzerinde çalışılmıştır. Söz konusu gazellerin her bir mısrasında yer alan heceler tek tek incelenmiş; bu heceler yapıları ve kökenleri bakımından değerlendirilmiştir. Hecelerin yapılarının ve kökenlerinin tespit edilmesinde aşağıda kısa künyeleri verilmiş olan ve fiziksel materyal olarak yayımlanmış sözlükler yanında web adresleri verilmiş olan ve online olarak yayımda bulunan sözlüklerden de yararlanılmıştır.

Fiziksel materyal olarak basılı sözlükler	Aksoy ve Dilçin, 2009; Ali Nazîmâ ve Faik Reşad, 2005; Çağbayır, 2007; Devellioğlu, 2013; Kanar, 2003; Kanar, 2008; Kanar, 2012; Kanar, 2018; Paçacıoğlu, 2016; Parlatur, 2012; Redhouse, 1999; Şemseddîn Sâmî, 2018; Tulum, 2011; Tulum, 2023.
Online Sözlükler	Güncel Türkçe Sözlük, Kâmûsü'l-Muhît Tercümesi ve Vankulu Lügati, Nişanyan Sözlük, Kubbealtı Lügati, Osmanlıca Sözlükler, Kâmûs-ı Türkî, Tanıklı Türkçe Sözlük, Digital Dictionaries of South Asia, Al Maany, Vajehyâb, Lugat Osmanlıca, Ferheng-i Lugat-ı Fârisî-Türkî İstânbûlî.

Değerlendirmeye ilişkin veriler, her bir beytin altında küçük bir tablo hâlinde gösterilmiştir. İncelemeyle elde edilen veriler, başka çalışmalarla mukayese yapmaya imkân sağlayabilmek amacıyla birleştirilmiş; tablolar veya grafikler hâline getirilerek yorumlanmıştır. Bu arada sayısal verilere dayalı benzer başka çalışmalar yapıp karşılaştırmalara gidilmedikçe bu tür bir çalışmanın tek başına yeterli bir anlam ifade etmeyeceği unutulmamalıdır.

Aşağıda Muhibbî Dîvânı'ndaki *gül* redifli gazeller, yayımlanmış olan Dîvân'daki sıra numaraları dikkate alınarak verilmiş; ardından her bir beyitteki heceler hem yapıları hem de kökenleri bakımından incelenip değerlendirilmiş ve elde edilen sayısal veriler, küçük bir tablo hâlinde gösterilmiştir. Bu tablolardaki veriler, gazelin son beytiyle ilgili tablonun ardından birleştirilerek gazelin tamamındaki hecelerin yapılarını ve kökenlerini verecek biçimde oluşturulmuştur. Böylece her beyitten sonra o beyitteki hecelerin yapılarına ve kökenlerine ilişkin veriler, her gazelden sonra da o gazeldeki hecelerin yapılarına ve kökenlerine ilişkin veriler ortaya konulmuştur.

Değerlendirme yapılırken hecelerin vezin açısından hangi değerde olduklarına bakılmamış, *vasıl* dışında herhangi bir arûz tasarrufu olup olmadığı dikkate alınmamıştır. Heceler yapıları bakımından değerlendirilirken kaç sesliden ve kaç sessizden oluştuğu ve bunların hangi sıralama ile hecede yer aldığına bakılmıştır.

Buna göre arûzla yazılmış herhangi bir metinde olduğu gibi hecelerin A, BA, AB, BAB, Â, BÂ, ÂB, BÂB, BABB şeklindeki yapılardan birine sahip olduğu, ilgili sayısal verilerle birlikte, tablolarda gösterilmiştir. Ayrıca aynı tabloda beyitte yer alan heceler kökenleri açısından da incelenmiş ve elde edilen veriler, söz konusu tabloya işlenmiştir. Verilerin kontrolünün sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için Türkçe heceler mavi, Arapça heceler yeşil, Farsça heceler ise turuncu yazılmıştır. Vasıl yoluyla oluşan hecelerde, farklı dillere ait harfler varsa, son harf esas alınmıştır. Ayrıca hecelere ilgili gözlemlerin daha kolay yapılabilmesi için incelemeye tâbî tutulan beyitlerde yazı aralığı geniş tutulmuştur.

¹ Dîvân'ın Coşkun Ak tarafından 1987 yılında yayımlanan metninde toplamı 64 beyit olmak üzere *gül* redifli 11 şiir bulunmaktadır. Söz konusu gazellerin adı geçen yayındaki numaraları ve beyit sayıları şöyledir: 1660 (6), 1661 (5), 1665 (7), 1669 (5), 1704 (9), 1708 (5), 1713 (5), 1714 (6), 1724 (5), 1753 (5), 1757 (8).

2. UYGULAMA (GAZELLERDEKİ HECELERİN YAPILARI VE KÖKENLERİ)²

2.1. 1. Gazel (1903 Numaralı Gazel, s.1003)

Naşşına aldanma dehrüñ eyle göñlüñ sâde gül
Serv gibi ol ta'alluğdan kamu âzâde gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		8	3	4						15
Farsça	1	2		2	1	2	1		1	10
Arapça		1		3						4
Toplam	1	11	3	9	1	2	1		1	29

Ne bilür Mecnûn u Vâmîk şorma 'ışkuñ hâlini
Şor belâ kühında cân terkin uran Ferhâda gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	7		7						15
Farsça				2		2		1		5
Arapça	1	1	1	3		3		1		10
Toplam	2	8	1	12		5		2		30

Kaşr-ı 'ışkı yapmağa Ferhâdı da'vet eylesem
Hidmet-i senge koyup dirdüm ben ol ırğada³ gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		9	2	5						16
Farsça		2		3		1				6
Arapça		2	1	3						6
Toplam		13	3	11		1				28

Mûrlar gibi reh-i küyında pā-mâl olayın
Yüzüm üzre pā koyup diye be-hey üftâde gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	10	1	6						18
Farsça		3	1	1		4		2		11
Arapça										
Toplam	1	13	2	7		4		2		29

Görinür anı Muhibbî olur ol demde nihân
Al ile göñlüñ alur dil virme perri-zâde gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	4	7	1	6						18
Farsça		2		4		2		1		9
Arapça		1		1		1				3
Toplam	4	10	1	11		3		1		30

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	6	41	7	28						82
Farsça	1	9	1		1	11	1	4	1	29
Arapça	1	5	2	10		4		1		23
Toplam	8	55	10	38	1	15	1	5	1	134

² Tablo ve grafiklerde kullanılan temsili harfler şu anlama gelmektedir: *Açık Heceler* (A: Kısa ünlü, BA: ünsüz+kısa ünlü); *Kapalı Heceler* (BAB: ünsüz+kısa ünlü+ünsüz, AB: kısa ünlü+ünsüz, Â: uzun ünlü, BÂ: ünsüz+uzun ünlü, ÂB: uzun ünlü+ünsüz); *Medli Heceler* (BÂB: ünsüz+uzun ünlü+ünsüz, BABB: ünsüz+kısa ünlü+ünsüz+ünsüz)

³ İrgada kelimesinin kökü olan *ırgat*, gazellerdeki tek Rumca kelimedir. Verileri etkileme ihtimali olmadığı için değerlendirme dışında tutulmuştur.

2.2. 2. Gazel (1912 Numaralı Gazel, s.1007)

‘Ărızuñdan almasa reng ile bŭ iy yār gŭl
Bulmaz idi rağbeti ‘ālemde bu miğdār gŭl

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	9	2	3						15
Farsça				3		1		1		5
Arapça		2		3	2			1		8
Toplam	1	11	2	9	2	1		2		28

Şol kadar kan ağladum hicrŭñ elinden āh kim
Oldı bu kanlu yaşımdan her der ŭ dīvār gŭl

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	5	2	10						18
Farsça		1		2		1	1	1		6
Arapça		2		2						4
Toplam	1	8	2	14		1	1	1		28

Ĥār elinden kan yudar gŭl şevkine bŭlbŭl mŭdām
Şalınup bād-ı seherde ĥār ile oynar gŭl

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	7	1	6						16
Farsça		1		4		1		2		8
Arapça		2		2				1		5
Toplam	2	10	1	12		1		3		29

Terk-i ağıyār eyle iy dilber bugün gel gŭlşene
Kim el üstinde tutarlar itse terk-i ĥār gŭl

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	5	2	8						16
Farsça		4		4				1		9
Arapça			1	2		1				4
Toplam	1	9	3	14		1		1		29

Bu Muĥibbī gŭlşen-i ĥŭsnŭñde efgān eylesŭn
‘Ādet olmişdur ider çŭn ‘andelībin zār gŭl

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	3	1	7						12
Farsça		2	1	3				2		8
Arapça		3		2	1	2	1			9
Toplam	1	8	2	12	1	2	1	2		29

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	6	29	8	34						77
Farsça		8	1	16		3	1	7		36
Arapça		9	1	11	3	3	1	2		30
Toplam	6	46	10	61	3	6	2	9		143

2.3. 3. Gazel (1932 Numaralı Gazel, s.1015-1016)

Kendŭyi rāh-ı ‘ademde eyledi izĥār gŭl
Bŭlbŭl-i bī-dillere tā göstere dīdār gŭl

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		9	1	2						12
Farsça		3		4		4		1		12
Arapça	1		1	1				1		4
Toplam	1	12	2	7		4		2		28

Ğonca hemyānı içinde sīm ile zer şaķlayup
Bād-ı şubḥ ‘ayyārı olmaya diyü ķorķar gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	10	1	5						17
Farsça		2		4		3				9
Arapça				2		1				3
Toplam	1	12	1	11		4				29

Bülbülüñ kanlu yaşın görse anı bārān şanur
Esse çün bād-ı seḥer şādān olup oynar gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	7	2	7						17
Farsça		2		3		4		1		10
Arapça		1		1						2
Toplam	1	10	2	11		4		1		29

Bülbülini dāyimā cevri ü cefā bīmār ider
İtdüğini görmedi kimse aña tīmār gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	9	1	3						15
Farsça		1		2		2		2		7
Arapça		3		1		3				7
Toplam	2	13	1	6		5		2		29

Yāri aġyār ile gördükde Muḥibbī itdi āḥ
Didi kim olmaz imiş ‘ālemde hiç bī-ḥār gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	7	2	5						16
Farsça				2		2	1	1		6
Arapça		1	1	2	1	1		1		7
Toplam	2	8	3	9	1	3	1	2		29

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	6	42	7	22						77
Farsça		8		15		15	1	5		44
Arapça	1	5	2	7	1	5		2		23
Toplam	7	55	9	44	1	20	1	7		144

2.4. 4. Gazel (1937 Numaralı Gazel, s.1018)

Ḥamdülillāḥ kim serāser görünür gülzār gül
Bülbül-i şūrīdeye ‘arz eyledi dīdār gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		5	1	2						8
Farsça		4		5		4		2		15
Arapça		1		3				1		5
Toplam		10	1	10		4		3		28

Servler baş kaldurup her yañadan gözler seni
Şevķ-i ruḥsāruñla yaķdı sīnesine nār gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		9		10						19
Farsça		2		2		2			1	7
Arapça				1				1		2
Toplam		11		13		2		1	1	28

Sen şarāb iç karşıña bülbul ser-āğāz eylesün
Tāb-ı mülden kızarup olsun şehā ruhsār gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		5	2	7						14
Farsça		3		5		3		2		13
Arapça		1						1		2
Toplam		9	2	12		3		3		29

Penbe ile jāleden bād-ı seher āğzına su
Tamzurur 'işkuñla dil hasta yatur bīmār gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	8	2	3						14
Farsça		4		4		3		1		12
Arapça		1		2						3
Toplam	1	13	2	9		3		1		29

Şi'r-i renginüm Muhibbī bir nihāl-i tazedür
Eksük itmez gice vü gündüz virür tekrār gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		4	1	8						13
Farsça		4		2		3				9
Arapça		3		2		1		1		7
Toplam		11	1	12		4		1		29

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	31	7	29						68
Farsça		17		18		15		5	1	56
Arapça		6		8		1		4		19
Toplam	1	54	7	55		16		9	1	143

2.5. 5. Gazel (1939 Numaralı Gazel, s.1018-1019)

Yine 'arż-ı hüsn idüp itdi yüzün izhār gül
İdiser bülbüllerini vaḳti geldi zār gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	11	1	4						17
Farsça		1		4				1		6
Arapça			2	2				1		5
Toplam	1	12	3	10				2		28

Bāga gel senden vefā būyın umar 'āşıklarūñ
Bu cihānda gerçi kim virdügi yoḳdur bār gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	6		10						17
Farsça		2		2		2		2		8
Arapça		1		1	1	1				4
Toplam	1	9		13	1	3		2		29

Gülşen içre ol gül-i nev-reste bes bu bülbüle
İstemez ala eline bu gönül tekrār gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	9	2	3						16
Farsça		5		6						11
Arapça				1				1		2
Toplam	2	14	2	10				1		29

Halk-ı 'âlem içre bulur mıydı böyle rağbeti
Ruħlaruñña beñzemeseydi senüñ iy yâr gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		12	2	6						20
Farsça	1			2				1		4
Arapça		1		3	1					5
Toplam		14	2	11	1			1		29

Gülşen-i ħüsnine gördüm zülfi soğmuş başını
Kim görüpdür bunu kim ağzına ala mâr gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	12	1	8						22
Farsça		2		3				1		6
Arapça				1						1
Toplam	1	14	1	12				1		29

Mevsim-i gülde Muħibbî naẓmına kılsañ naẓâr
Dir idüñ řab^c-ı nihâlinüñ ucında var gül

6.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	5		7						14
Farsça	1	2		2		1				6
Arapça		3		4		1		1		9
Toplam	3	10		13		2		1		29

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	7	55	6	38						106
Farsça	1	13		19				1		34
Arapça		6	2	12	2	2		3		27
Toplam	8	74	8	69	2	2		4		167

2.6. 6. Gazel (1941 Numaralı Gazel, s.1019-1020)

Ĥvâb-ı ġafletde yaturken oldu çün bî-dâr gül
Ķudret-i Ĥağğ ile bûyın eyledi izhâr gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		7	2	2						11
Farsça		2		4		2		1		9
Arapça		1	1	4		1		1		8
Toplam		10	3	10		3		2		28

Göñli şatılar bulursa yiridür neşv ü nemâ
Zâhir itdi çün bu faşl-ı sebzede dîdâr gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		10	1	4						15
Farsça		2		3		1		1		7
Arapça		3		2		2				7
Toplam		15	1	9		3		1		29

Şahn-ı gülşende naẓar kııl her varağ bir nüktedür
Rüşen olsun şor çün oldu maħzen-i esrâr gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		2		7						9
Farsça		4		4		1				9
Arapça		4	1	5				1		11
Toplam		10	1	16		1		1		29

Ꞙuŝ dilin ta'lim ider bülbül emen e'tfline
Medhlerin t ki iderler her biri iŝr gl

4.Beyit	A	BA	AB	BAB		B	B	BB	BABB	Toplam
Türkçe	1	7		6						14
Farsça		2		5		1				8
Arapça		1	1		1	1	1	1	1	7
Toplam	1	10	1	11	1	2	1	1	1	29

teŝ ile penbeyi bir yirde kim grdgi var
Bu 'acebdr blbli saŝlar semender-vr gl

5.Beyit	A	BA	AB	BAB		B	B	BB	BABB	Toplam
Türkçe		8		8						16
Farsça		4		5	1			1		11
Arapça		1		1						2
Toplam		13		14	1			1		29

Ꞙarŝusunda medh oꞕursa bülbüle gl incinr
Lk gitmez hiç yanından olamaz b-hr gl

6.Beyit	A	BA	AB	BAB		B	B	BB	BABB	Toplam
Türkçe	1	8	1	9						19
Farsça		1		4		1		2		8
Arapça				1						1
Toplam	1	9	1	14		1		2		28

Çekdi bülbül mest olup gülşende n vzeler
Didi kon an aꞕlayam gülsün yiter her br gl

7.Beyit	A	BA	AB	BAB		B	B	BB	BABB	Toplam
Türkçe	1	7	1	9						17
Farsça		1		8	1	1		1		12
Arapça										
Toplam		8	1	17	1	1		1		29

Dehr Fir'avnn meger imna da'vet itmege
Gsterr mu'ciz yed-i beyzy Ms-vr gl

8.Beyit	A	BA	AB	BAB		B	B	BB	BABB	Toplam
Türkçe		5	1	3						9
Farsça		2		2				1		5
Arapça		3	1	4	1	4			1	14
Toplam		10	2	9	1	4		1	1	28

Kendye itdi meħfe ŝiynn blbli
Hicretin bildürdi ħlka eyledi iꞕhr gl

9.Beyit	A	BA	AB	BAB		B	B	BB	BABB	Toplam
Türkçe		7	2	5						14
Farsça		2		2	1	1				6
Arapça		4	1	2		1		1		9
Toplam		13	3	9	1	2		1		29

y Muħibb ħayret ile yansa bülbül ta degl
Ꞙol ŝunar boynına ħru dyim oynar gl

10.Beyit	A	BA	AB	BAB		B	B	BB	BABB	Toplam
Türkçe		7	2	8						17
Farsça				3		1				4
Arapça		3		2		3				8
Toplam		10	2	13		4				29

GAZEL	A	BA	AB	BAB		B	B	BB	BABB	Toplam
Türkçe	2	68	10	61						141
Farsça		20		40	3	8		8		79
Arapça		20	5	21	2	10	1	3	3	65
Toplam	2	108	15	122	5	18	1	11	3	285

2.7. 7. Gazel (1963 Numaralı Gazel, s.1029-1030)

Nāza geldi gülsitāna şāhid-i ra'nā-yı gül
Her taraf cūlar revān oldu vara ber pāy-ı gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		6	1	2						9
Farsça		7		4		4				15
Arapça		2		1	1	2				6
Toplam		15	1	7	1	6				30

Ḥār ile bāzīçe eyler gül güler ḥandān olur
Bī-ḥaberdür bülbül andan olduğın şeydā-yı gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	4	2	7						14
Farsça		3		5		5		1		14
Arapça		1		1						2
Toplam	1	8	2	13		5		1		30

Ḥayme kıldı döşedi yine zümürüdden bisāt
Taḥt-ı zerrīne çıka ya otura dārā-yı gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	12		2						15
Farsça		2		3		3				8
Arapça		3		3				1		7
Toplam	1	17		8		3		1		30

Vaḫt-i güldür kāmūnı al bir niçe yārān ile
Göresin bir niçe günden ḥār almış cāy-ı gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		10	2	6						18
Farsça		2		3		4		1		10
Arapça				1						1
Toplam		12	2	10		4		1		29

Nāle kılsa ağlasa bülbül Muḥibbī tā seḥer
Gūşa almaz kendüye maḡrūr bī-pervāy gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		6	2	3						11
Farsça		1		4		4		1		10
Arapça		2		3		1		1		7
Toplam		9	2	10		5		2		28

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	38	7	20						67
Farsça		15		19		20		3		57
Arapça		8		9	1	3				21
Toplam	2	61	7	48	1	23		3		145

2.8. 8. Gazel (1976 Numaralı Gazel, s.1035)

Bāğa geldi nāz ile geydi libās[ın] tāze gül
Nāle bülbüller kılar güldükçe her dem tāze gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		7		7						14
Farsça		3		6		5				14
Arapça		1				1				2
Toplam		11		13		6				30

Diñlesün bülbul ünin qosun zağān aşvātını
Āb-ı rūyı dökile eger uyana sāza gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Ā	BĀ	ĀB	BĀB	BABB	Toplam
Türkçe	3	11		5						19
Farsça		2		3	1	2		1		9
Arapça			1			1				2
Toplam	3	13	1	8	1	3		1		30

Qalmış idi hār u has tahtında eyyām-ı şitā
Şükr ider Perverdigāra irdügiyçün yaza gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Ā	BĀ	ĀB	BĀB	BABB	Toplam
Türkçe		9	1	5						15
Farsça		2		5		2				9
Arapça		2	1	1		2				6
Toplam		13	2	11		4				30

Oturup taht-ı çemende başına sultān iken
Hiç düşer mi kapu kapu eyleye dervāze gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Ā	BĀ	ĀB	BĀB	BABB	Toplam
Türkçe		13	1	2						16
Farsça	1	4		6		1				12
Arapça				1				1		2
Toplam	1	17	1	9		1		1		30

İy Muhibbî gülşene döşendi bir rengin bisāṭ
Ortası sünbül benefşe ol[ı]mış pervāze gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Ā	BĀ	ĀB	BĀB	BABB	Toplam
Türkçe	1	6	2	3						12
Farsça		4		7		1		1		13
Arapça		2		1		1		1		5
Toplam	1	12	2	11		2		2		30

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Ā	BĀ	ĀB	BĀB	BABB	Toplam
Türkçe	4	46	4	22						76
Farsça	1	15		27		11		2		56
Arapça		5	2	3		5		2		17
Toplam	5	66	6	52		16		4		149

2.9. 9. Gazel (1999 Numaralı Gazel, s.1046-1047)

Ḥvāb-ı gāfletden yaturken oldı çün bīdār gül
Sākiyā sun vaqtidür gel sen berü her bār gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Ā	BĀ	ĀB	BĀB	BABB	Toplam
Türkçe		5	1	7						13
Farsça		1		4		2		2		9
Arapça		1		3				2		6
Toplam		7	1	14		2		4		28

Qoma elden bāde-i ḥamrāyı her dem ‘ārif ol
Çünkü oldı her şükūfeye bugün serdār gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Ā	BĀ	ĀB	BĀB	BABB	Toplam
Türkçe		5	2	3						10
Farsça	1	5		7			3	1		17
Arapça					1					1
Toplam	1	10	2	10	1		3	1		28

Ṭurma feryād u fiğān eyle o meh-rū şevkine
Çünkü itmek ‘ādetidür bülbulini zār gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Ā	BĀ	ĀB	BĀB	BABB	Toplam
Türkçe	1	7	2	3						13
Farsça		3		5		2		2		12
Arapça		2		1	1					4
Toplam	1	12	2	9	1	2		2		29

Ruḥları vaşfin oḡur durmuş nevāda rāstı
Būlbūl-i şeydāya ta'lim eylemiş edvār gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	6	1	5						13
Farsça		3		4		2		1		10
Arapça		1	1	1		1		1		5
Toplam	1	10	2	10		3		2		28

Ġonca-veş kanlar yudar bî-çāre būlbūl derdmend
Zerrece 'aynına almaz ḡār ile oynar gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		6	2	5						13
Farsça		2		5		2		1	2	12
Arapça		1	1	1						3
Toplam		9	3	11		2		1	2	28

'Ārızuñ beñzedem dimiş meger kim yañılup
Çün ḡaḡādur bildi itdi biñ kez istigfār gül

6.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		9	1	8						18
Farsça		1		3						4
Arapça		2		2	1	1		1		7
Toplam		12	1	13	1	1		1		29

Nev-bahārı görmek isterseñ Muḡibbī bāḡa gel
Kıl temāşā her ḡaraf serv ü semen ḡülzār gül

7.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		3		6						9
Farsça		3		6		4		1		14
Arapça		3		2		1				6
Toplam		9		14		5		1		29

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	41	9	37						89
Farsça	1	18		34		12	3	8	2	78
Arapça		10	2	10	3	3		4		32
Toplam	3	69	11	81	3	15	3	12	2	199

2.10. 10. Gazel (2011 Numarah Gazel, s.1052)

Ḥamdūlillāh tāze bitürdi yine ḡülzār gül
'Andelīb-i ḡastaya tā ḡöstere didār gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		7		2						9
Farsça		4	1	4		4		2		15
Arapça		1		2				1		4
Toplam		12	1	8		4		3		28

El şalar dir ḡurmadan 'irfāna ḡülşende çınār
Furşatı fevt itmeñüz virmez şecer her bār gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		6	2	7						15
Farsça		2		5				2		9
Arapça		1	1	2		1				5
Toplam		9	3	14		1		2		29

Ğonca gibi bağrı pür-ğün ħâr elinden bûlbûlûñ
Şalınur bâd-ı şabâyıla güler oynar gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		9	1	7						17
Farsça		4		4		3		1		12
Arapça										
Toplam		13	1	11		3		1		29

Çeng ile ‘ûda ħalel viridi mey-i engûr ile
Eyledi zühd ü şalâħı cümle târumâr gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		9	1	1						11
Farsça		3		2		2		2		9
Arapça		4		3	1	1				9
Toplam		16	1	6	1	3		2		29

Bî-vefâdur dehrden umma Muħibbî sen vefâ
Hiç işitdûñ mi bunu gülşen vire her bâr gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	6	1	5						13
Farsça				5		1		1		7
Arapça		3		1		3			1	8
Toplam	1	9	1	11		4		1	1	28

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	37	5	22						65
Farsça		13	1	20		6		8		48
Arapça		9	1	8	1	5		1	1	26
Toplam	1	59	7	50	1	11		9	1	139

2.11. 11. Gazel (2014 Numaralı Gazel, s.1053-1054)

Cennet-âsâ zeyn ider her câyı gül
Ĥûb idi ger olmasa hercâyî gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		6	1	1						8
Farsça				5		5				10
Arapça		1		2			1			4
Toplam		7	1	8		5	1			22

Derd ile inledüğü budur hezâr
Ĥâr elinden pâredür a‘zâ-yı gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		7	1	4						12
Farsça		3		2		2		1		8
Arapça					1	1				2
Toplam		10	1	6	1	3		1		22

Bûlbûlûñ âhı yilinden her seħer
Servi gibi şalınur ra‘nâ-yı gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		6		4						10
Farsça		3		4	1					8
Arapça		1		1	1		1			4
Toplam		10		9	2		1			22

Şararup ħaddüm gibi nesrîn ola
Ger göre ol ‘ârız-ı ħamrâyı gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		9	1	2						12
Farsça		1		3		1				5
Arapça		1		2	1	1				5
Toplam		11	1	7	1	2				22

Hoş gör eyyamı Muhibbî yâr ile
Tîz geçer çün mevsim-i şahbâ-yı gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		5		1						6
Farsça		2		4		2		1		9
Arapça		2		3		2				7
Toplam		9		8		4		1		22

Bu kadar rağbet mi bulurdu eger
Ger zamâni olmasa bir ay gül

6.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		7	2	2						11
Farsça	1			3						4
Arapça		2		3		1				6
Toplam	1	9	2	8		1				21

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		40	5	14						59
Farsça	1	9		21	1	10		4		46
Arapça		7		11	3	5	2			28
Toplam	1	56	5	46	4	15	2	4		133

2.12. 12. Gazel (2018 Numaralı Gazel, s.1055-1056)

Câme-i sebz ile geydi tâc-ı gevher-bâr gül
Gülşen içre oldu ezhâra bugün serdâr gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		7	1	3						11
Farsça	1	3		7		2		2		15
Arapça			1			1				2
Toplam	1	10	2	10		3		2		28

Nağş-ı Çîn itdi yine bâğı serâser Mânî-vâr
Yazdı yapraklar Hıttâ Rûmî olup zerkâr gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	5	1	5						12
Farsça		2		4		4		1		11
Arapça		1				3				4
Toplam	1	8	1	9		7		1		27

Nergis-i zerrîn legende şebnem ile yur yüzün
Her kaçan kim h'vâbdan olsa seher bîdâr gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		7		5						12
Farsça		4		6		1		3		14
Arapça		1		1						2
Toplam		12		12		1		3		28

Bülbülüñ tâ kılmayınca yaşını âb-ı revân
Burka'ın keşf eyleyüp göstermedi didâr gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		8	1	7						16
Farsça		3		2	1	2		2		10
Arapça			1	2						3
Toplam		11	2	11	1	2		2		29

Ġonca etfâline güyâ Gülsitân ta'lîm ider
Büstân gâh öğredür geh Mağzenü'l-Esrâr gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		4		3						7
Farsça		2	1	4		4		3		14
Arapça		1	2	2		1		1		7
Toplam		7	3	9		5		4		28

İtmedi dehrün dimāğını hevā ‘anber-şemīm
Açılıp bû virmeyince nāfe-i Tātār gül

6.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	7	1	4						13
Farsça	1	1		1		2		1		6
Arapça		3	1	2		3		1		10
Toplam	2	11	2	7		5		2		29

İy Muhibbī göz açup herkes temāşā eylesün
Oldı çün bir vech ile manzūr ulü'l-ebşār gül

7.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	4	3	4						12
Farsça		1		4		2				7
Arapça		2	1	4		2		1		10
Toplam	1	7	4	12		4		1		29

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	3	42	7	31						83
Farsça	2	16	1	28	1	17		12		77
Arapça		8	6	11		10		3		38
Toplam	5	66	14	70	1	27		15		198

2.13. 13. Gazel (2030 Numaralı Gazel, s.1061)

Geldi çün şahñ-ı cemende oldı ‘işret-sāz gül
Her ne yirden eyler ise eylesün koñ nāz gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		8	3	5						16
Farsça		2		5				2		9
Arapça			1	2						3
Toplam		10	4	12				2		28

Giceler inlerse tañ mı şubha degin ‘andelīb
Karşusunda hār ile her lahza eyler bāz gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		9	2	6						17
Farsça		1		3		1		1		6
Arapça		2	1	2				1		6
Toplam		12	3	11		1		2		29

Bülbüli Maḥmūd idinmişler olup güller Ayāz
Bülbül artursa niyāzı nāz ider turmaz gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	5		10						16
Farsça		3		4		2				9
Arapça	1			1		1		1		4
Toplam	2	8		15		3		1		29

Gülşen içre ger ‘izār-ı yārdan reng almasa
‘Ālem içre bulmaz idi bu kadar i‘zāz gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		8	1	5						14
Farsça		2		3				1	1	7
Arapça	2	2		1	1			2		8
Toplam	2	12	1	9	1			3	1	29

İy Muhibbī ‘iyş ü nüş eyyāmıdur vaqt-i bahār
Ḥayme kurdı gör cemende oldı ‘işret-sāz gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		4	2	3						9
Farsça		3		2		1		2		8
Arapça		3	2	5		2				12
Toplam		10	4	10		3		2		29

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	34	8	29						72
Farsça		11		17		4		7	1	40
Arapça	3	7	4	11	1			3		29
Toplam	4	52	12	57	1	4		10	1	141

2.14. 14. Gazel (2040 numaralı gazel, s.1065-1066)

Oturup taht-ı zümürüdde olup sultân gül
Cem' idüp cümle reyâhîni kıılır dîvân gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	3	4		4						11
Farsça		1		3						4
Arapça		3		5		3		2		13
Toplam	3	8		12		3		2		28

Bülbül-i bî-çârenüñ kanını sürmiş alnına
Ka'be-i gülşende beñzer eylemiş kurbân gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		2	1	3						6
Farsça	1	3		4		2				10
Arapça		6	2	4				1		13
Toplam	1	11	3	11		2		1		29

Jäleler sanmañ sehergeh bil ki bülbül yaşıdur
Ağlasa 'aşık olur ma'sûk-veş handân gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	1	5	1	6						13
Farsça		1		6		1		1		9
Arapça		1	1	2	1			1		6
Toplam	1	7	2	14	1	1		2		28

Mürdeler bû itdügince bulsalar tañ mı hayât
Fi'l-mesel olmuş durur şan çeşme-i hayvân gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		5	2	8						15
Farsça	1	2		3		1				7
Arapça		2		3				2		7
Toplam	1	9	2	14		1		2		29

Nâvek-i hârı görüp vehm eyleyüp almış ele
Anuñ için dutunur her bir yaña kalқан gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	12		8						22
Farsça		2		2		2				6
Arapça				1						1
Toplam	2	14		11		2				29

Döstüm nâz ile gel bir lahza gülşenden yaña
Dökeyim haqqa'l-çadem pâyuna bir dāmān gül

6.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		8		5						13
Farsça				4		3		2		9
Arapça		1		3						4
Toplam		9		12		3		2		26

Ruḥların vaşfın işitmiş eylemiş görmek heves
Tağ u şahrâda anuñcün oldı sergerdân gül

7.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	4	2	9						17
Farsça				4				1		5
Arapça	1	1		4		1				7
Toplam	3	5	2	17		1		1		29

Vaqt-i gülde câme çāk terk eyler idüm 'arı ben
Bilse idüm ki qalur bu nev'e cāvīdān gül

8.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	8		6						16
Farsça		2		2		3		2		9
Arapça				3	1					4
Toplam	2	10		11	1	3		2		29

Uğradum bir 'ārife gül mevsimin şordum didi
İy Muḥibbī tiz geçer bir haftadur bir ān gül

9.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		6	2	10						18
Farsça				2				1		3
Arapça		3		2	1	1	1			8
Toplam		9	2	14	1	1	1	1		29

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	10	54	8	52						124
Farsça	2	11		30		12		7		62
Arapça	1	17	3	27	3	5	1	6		63
Toplam	13	82	11	109	3	17	1	13		249

2.15. 15. Gazel (2041 numaralı gazel, s.1066)

Gülşen içre işve ile eyledükçe nāz gül
Bülbül ider aña karşı mest olup āvāz gül

1.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	ÂB	BÂ	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	8	1	5						16
Farsça		2		5	1			2		10
Arapça		1	1							2
Toplam	2	11	2	10	1			2		28

Sırr-ı işkı gonca gibi şakla açma ağzuñı
Ḥānesini terk kıldı açduğıyçün rāz gül

2.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	ÂB	BÂ	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		11	3	3						17
Farsça		2		3				1		6
Arapça		1	1	1			1		1	5
Toplam		14	4	7			1	1	1	28

Sünbülün göñli perīşān lālenün bağrında dāğ
Ḥalk elden ele gezdürür olup şehbāz gül

3.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	ÂB	BÂ	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	4	1	9						16
Farsça		3		3			2	3		11
Arapça									1	1
Toplam	2	7	1	12			2	3	1	28

Ḥadd-i yāra gülşen içre beñzerem dimiş meger
Jālelerden çin seherde oldı seng-endāz gül

4.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	ÂB	BÂ	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe		6	1	7						14
Farsça		4		5			2	1		12
Arapça		1		2						3
Toplam		11	1	14			2	1		29

Çün 'arağ dökdi Muḥammed anı gül bitürdi Ḥaḳ
Anuñ içündür Muḥibbî olduğı mümtāz gül

5.Beyit	A	BA	AB	BAB	Â	ÂB	BÂ	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	2	8	1	4						15
Farsça				4						4
Arapça	1	2		5			1	1		10
Toplam	3	10	1	13			1	1		29

GAZEL	A	BA	AB	BAB	Â	ÂB	BÂ	BÂB	BABB	Toplam
Türkçe	6	37	7	30						80
Farsça		11		20	1		4			36
Arapça	1	5	2	7			2	1	2	20
Toplam	7	53	9	57	1		6	1	2	136

3. SAYISAL VERİLER, DEĞERLENDİRME, YORUM ve KARŞILAŞTIRMA

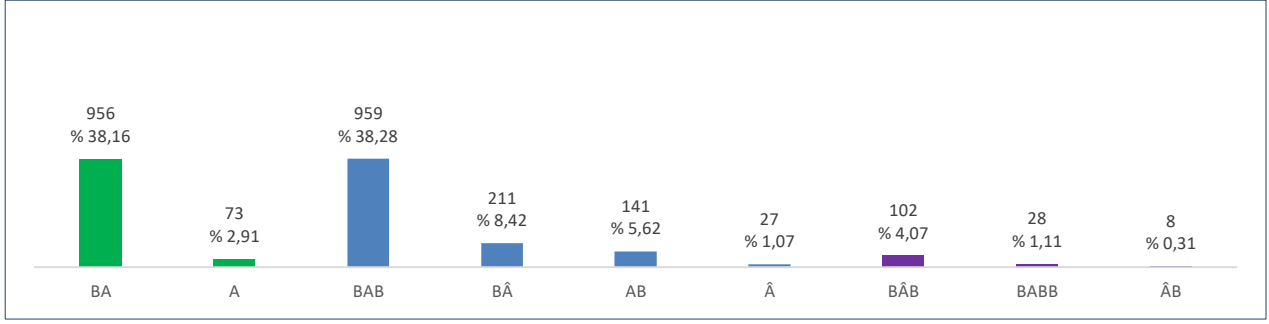
Muhibbî'nin *gül* redifli 15 gazelindeki 90 beytin 180 mısrasında yer alan bütün heceler tek tek incelenmiş, yapıları ve kökenleri bakımından sınıflandırılarak elde edilen sayısal veriler, yukarıda her beytin altına yerleştirilmiş olan kısa tablolar hâlinde verilmiştir. Aşağıdaki tabloda ise ilgili hecelerin yapılarına (hece değerlerine) ilişkin veriler birleştirilerek karşılaştırmalı olarak düzenlenmiştir. Verilerin daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmeleri için tablo, ayrıca grafiklere dönüştürülerek de verilmiştir. Tablolarda 1'den 15'e kadar sıralanmış sayılar, gazellerin Muhibbî Dîvânı'ndaki sıraları dikkate alınarak tarafımızca yapılan numaralandırmayı ifade etmektedir.

Tablo 1: Muhibbî'nin "Gül" Redifli Gazellerinde Hece Yapıları

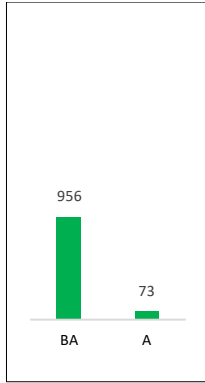
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	T.
A	8	6	7	1	8	2	2	5	3	1	1	5	4	13	7	73
BA	55	46	55	54	74	108	61	66	69	59	56	66	52	82	53	956
	63	52	62	55	82	110	63	71	72	60	57	71	56	95	60	1.029
Â	1	3	1	-	2	5	1	-	3	1	4	1	1	3	1	27
AB	10	10	9	7	8	15	7	6	11	7	5	14	12	11	9	141
BÂ	15	6	20	16	2	18	23	16	15	11	15	27	4	17	6	211
BAB	38	61	44	55	69	122	48	52	81	50	46	70	57	109	57	959
	64	80	74	78	81	160	79	74	110	69	70	112	74	140	73	1.338
ÂB	1	2	1	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	8
BÂB	5	9	7	9	4	11	3	4	12	9	2	15	10	1	1	102
BABB	1	-	-	1	-	3	-	-	2	1	4	-	1	13	2	28
	7	11	8	10	4	15	3	4	17	10	6	15	11	14	3	138
	134	143	144	143	167	285	145	149	199	139	133	198	141	249	136	2.505
	2.505															

Tablo 2: Muhibbî'nin "Gül" Redifli Gazellerinde Hece Yapıları (Toplam)

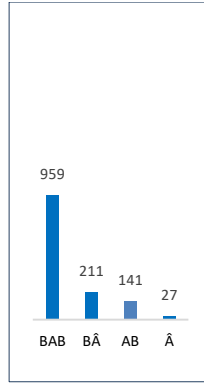
Açık Heceler		Kapalı Heceler				Medli Heceler		
A	BA	BAB	AB	Â	BÂ	ÂB	BÂB	BABB
73	956	959	141	27	211	8	102	28
1.029		1.338				138		
2.505								

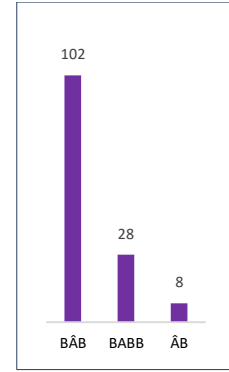
Grafik 1: Muhibbi'nin "Gül" Redifli Gazellerinde Hece Yapıları (Toplam arûz hecesi sayısı: 2.505)

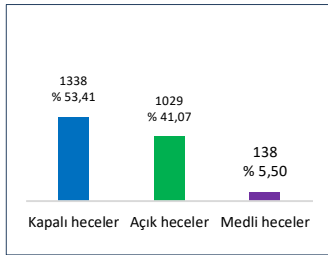
Grafik 2: Açık Hecelerin Yapıları

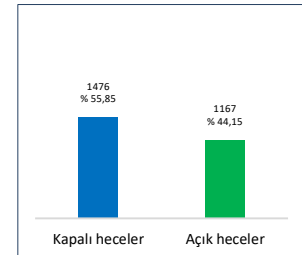
Grafik 3: Kapalı Hecelerin Yapıları

Grafik 4: Medli Hecelerin Yapıları

Grafik 5: Hecelerin Yapıları 1

Grafik 6: Hecelerin Yapıları 2

Tablo ve grafiklerden anlaşılacağı üzere, Muhibbi'nin *gül* redifli gazellerinde toplam hece sayısı 2.505 olarak görünmektedir. Oysa makalenin başında gazellerin vezinlerindeki hece sayısının 2.652 olduğuna işaret edilmişti. Peki arada nasıl böyle bir fark oluşmuştur? Bu sorunun cevabı beyitlerdeki medlerdedir. Zira medli heceler, tek hece gibi görünseler de yukarıda ifade edildiği üzere, biri açık biri kapalı iki heceden oluşmaktadır. İki veri arasındaki fark, buradan kaynaklanmaktadır. Bu fark, aynı zamanda hece ölçüsü ile arûz ölçüsü arasındaki önemli farklılıklardandır.

Tablodaki verilere göre gazelerde en çok BA (956) ve BAB (959) yapısında hece bulunmaktadır. Bunları sırasıyla BÂ (211), AB (141), BÂB (102), A (73) yapısındaki heceler takip etmektedir. BABB (28), Â (27), ÂB (8) yapısındaki hece sayısı ise oldukça azdır. Diğer taraftan açık heceler toplamı 1.029 (% 41,07), kapalı heceler toplamı 1.338 (% 53,41), medli heceler toplamı ise 138 (% 5,50) olarak hesaplanmıştır. Medli hecelerinin biri kapalı biri açık olmak üzere iki heceden oluştuğu dikkate alınıp 138 medli heceden 138 kapalı, 138 açık hece türeyeceği hesaba katılırsa kapalı heceler sayısı 1.476'ya, açık heceler sayısı ise 1.167'e çıkmaktadır. Bu durumda arûz ölçüsü açısından gazelerdeki heceler % 55,85'i kapalı, % 44,15'i açık değerindedir. Oysa 15 gazelin vezni (fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün ve fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün) dikkate alındığında 1.856 kapalı (% 73), 676 açık (% 27) heceye ihtiyaç vardır. Bu verilere göre şairin vezni tutturabilmesi için en az 410 açık heceyi kapalı hâle getirmesi gerekmektedir.

İşte tam olarak bu noktada arûz tasarrufları devreye girmektedir. Nitekim şairlerin başta imâle ve vasıl olmak üzere sekt, hece düşürme, teşdîd, tenkîs gibi arûz tasarruflarına başvurmaları, metin ve vezin arasındaki bu tür farklılıkları ortadan kaldırma ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Bu arada 410 açık hece kapalı hâle geldiğinde kapalı hece sayısı veznin orijinalindeki 1856 sayısına ve % 73 oranına ulaşmakta; buna karşın açık hece sayısı 735'e düşmektedir. Oysa % 73'e % 27'lik oranın tutturulabilmesi için 66 açık hecenin daha kapalı hâle gelmesi gerekmektedir. Bu durumda doğal olarak denge yine bozulacaktır. Bu noktada da yine gazellerin metinleri üzerinde bazı arûz tasarruflarının devreye girdiği söylenebilir. Özellikle mısra sonlarına

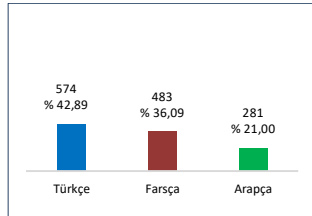
gelen med yapısındaki hecelerde kural gereği med yapılmaması, yine kural gereği mısra sonlarının açık hece yapısında olsalar da kapalı hece sayılmaları, vasıl, med, imâle, zihaf, teşdîd, tahfif, tahrîk gibi arûz tasarruflarıyla hecelerin değerlerinin değiştirilmesi ve metne şekil bakımından birtakım müdahalelerin yapılması yoluyla sözü geçen dengeyi sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu aşamada söz konusu tasarrufların ve müdahalelerin nasıl ve ne kadar yapıldığının ortaya konulabilmesi için sırf bu amaçla ayrı bir çalışmanın yapılması gerektiği söylenmekle yetinilecektir.

Tablo 3: Muhibbî'nin "Gül" Redifli Gazellerindeki Hecelerin Kökenleri

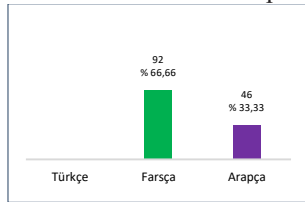
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
T (a)	47	35	48	32	62	70	40	50	43	38	40	45	35	64	43
F (a)	10	8	8	17	14	20	15	16	19	13	10	18	11	13	11
A (a)	6	9	6	6	6	20	8	5	10	9	7	8	10	18	6
Toplam	63	52	62	55	82	110	63	71	72	60	57	71	56	95	60
T (k)	35	42	29	36	44	71	27	26	46	27	19	38	37	60	37
F (k)	13	20	30	33	19	51	39	38	46	27	32	47	21	42	25
A (k)	16	18	15	9	18	38	13	10	18	15	19	27	16	38	11
Toplam	64	80	74	78	81	160	79	74	110	69	70	112	74	140	73
T (m)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
F (m)	6	8	6	6	1	8	3	2	13	8	4	12	8	7	-
A (m)	1	3	2	4	3	7	-	2	4	2	2	3	3	7	3
Toplam	7	11	8	10	4	15	3	4	17	10	6	15	11	14	3
Toplam	134	143	144	143	167	285	145	149	199	139	133	198	141	249	136
	2.505														

Tablo 4: Muhibbî'nin "Gül" Redifli Gazellerindeki Hecelerin Kökenleri (Toplam)

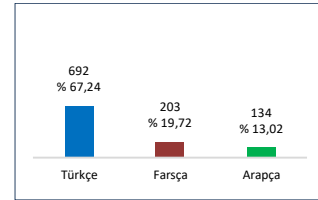
	Türkçe	Farsça	Arapça	Toplam
Açık heceler	692 (% 67,24)	203 (% 19,72)	134 (% 13,02)	1.029 (% 41,07)
Kapalı heceler	574 (% 42,89)	483 (% 36,09)	281 (% 21,00)	1.338 (% 53,41)
Medli heceler	-	92 (% 66,66)	46 (% 33,33)	138 (% 5,50)
Ara toplam	1.266 (% 50,53)	778 (% 31,05)	461 (18,40)	2.505
Genel toplam	2.505			

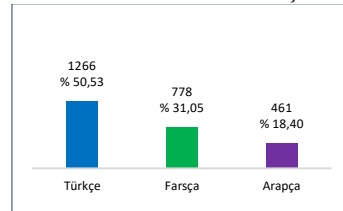
Grafik 7: Kökenlerine Göre Kapalı Heceler

Grafik 9: Kökenlerine Göre Medli Heceler

Grafik 8: Kökenlerine Göre Açık Heceler

Grafik 10: Kökenlerine Göre Heceler

Yukarıdaki tablolarla grafikler incelendiğinde Muhibbî'nin *gül* redifli gazellerindeki 2.505 hecenin yarısından fazlasının (% 50,53) Türkçe olduğu anlaşılmaktadır. Bu oran, divân şiiri geleneği çerçevesinde değerlendirilmeye değer bir düzeyi ifade etmektedir. Ne var ki böyle bir değerlendirmenin yapılabilmesi için daha pek çok benzer çalışmanın tamamlanmış olması gerektiğinden şimdilik böyle bir karşılaştırmaya girilmeyecektir. Hece hece incelenen gazelerde Türkçeden sonra en çok Farsça hecenin bulunduğu görülmektedir. Zira gazellerdeki 778 Farsça hecenin oranı, toplam heceler üçte birine (% 31,05) yakındır. Gazellerdeki heceler 461'i Arapçadır ve bu, toplam heceler beşte birinden daha az (% 18,40) bir orana denk gelmektedir.

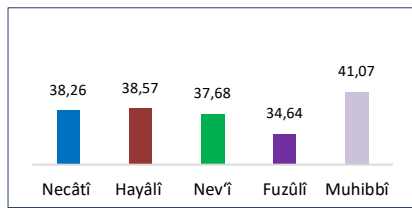
Tablo ve grafiklerdeki veriler, kapalı heceler kökenleri açısından değerlendirildiğinde Türkçe heceler % 42,89 ile birinci sırada olduğu görülmektedir. Bu oran, açık hecelerde ise % 67,24'e çıkmaktadır. Gazellerin vezni ve bu veznin kapalı hecelerle açık heceler arasında % 73'e % 27 şeklinde bir dengeyi esas aldığı dikkate alındığında, divân şairlerinin arûzla şiir söylemede ne tür zorluklarla karşı karşıya kaldıklarını

ve neden Farsça ve Arapça kelimelere ihtiyaç duyduklarını da ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Muhibbî, incelenen gazellerindeki Farsça ve Arapça hece oranını Türkçe hecelerinin oranından anlamlı düzeyde daha aşağıda tutma başarısını göstermiştir. Bu arada Grafik 9'a göre Muhibbî'nin *gül* redifli gazellerinde med yapısında bir tek Türkçe hece bulunmamaktadır. Medli hecelerinin üçte ikisi (66,66) Farsça, üçte biri (% 33,33) Arapçadır.

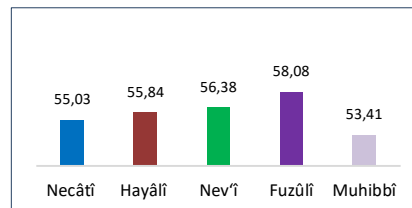
Muhibbî'nin *gül* redifli gazellerinden elde edilen bu verilerin anlam kazanması açısından şüphesiz başka şiirlerdeki verilerle karşılaştırılmalarında yarar vardır. Daha önce gerçekleştirilmiş aynı içerikli çalışmaların yapılmış olması bu bakımdan iyi bir fırsat olmuştur. Söz konusu çalışmalar (Bayram, 2022a, Bayram, 2022b), dîvân şiirinin dört üstat şairinin (Necâtî, Hayâlî, Nev'î, Fuzûlî) kasideleri üzerinde yapılmıştır. Muhibbî'nin gazelleri de adı geçen dört üstat şairin kasideleri de *gül* rediflidir ve *fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün* vezindedir.⁴ Vezinlerin ortak olması, sayısal değerlendirmelerin yapılabilmesi ve karşılaştırılması bakımından önemli bir fırsat sağlamaktadır. Zira farklı vezinler, farklı hece yapıları ve farklı hece sayıları anlamına geleceğinden, sayısal verilere dayalı bir karşılaştırma için elverişli olmayacaktır. Aşağıdaki tablo ve grafikler, Muhibbî'nin *gül* redifli gazellerinden elde edilen verilerle adı geçen dört üstat şairin *gül* redifli kasidelerinden elde edilen veriler kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 5: Yapılarına ve Kökenlerine Göre Hecelerin Dağılımı (%)

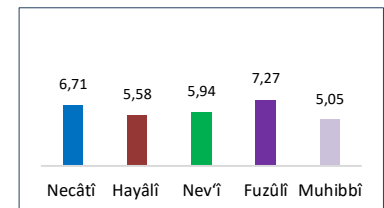
	Açık Hece	Kapalı Hece	Medli Hece	Türkçe	Farsça	Arapça
Necâtî (1.253 hece)	38,26	55,03	6,71	42,97	36,90	20,13
Hayâlî (770 hece)	38,57	55,84	5,58	44,94	33,12	21,95
Nev'î (690 hece)	37,68	56,38	5,94	36,09	36,96	26,96
Fuzûlî (1.760 hece)	34,64	58,08	7,28	40,00	34,55	25,45
Muhibbî (2.505 hece)	41,07	53,41	5,50	50,53	31,05	18,40

Grafik 11: Açık Heceler

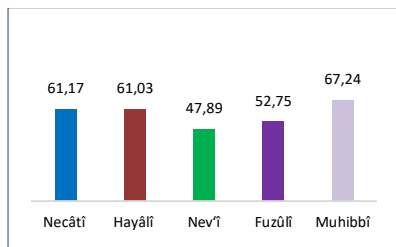
Grafik 12: Kapalı Heceler

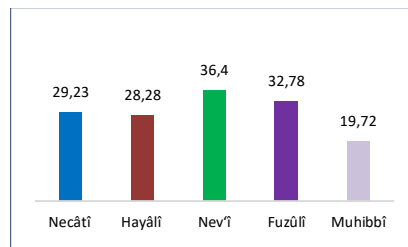
Grafik 13: Medli Heceler

Tablo 6: Açık, Kapalı ve Medli Hecelerin Dağılımı (%)

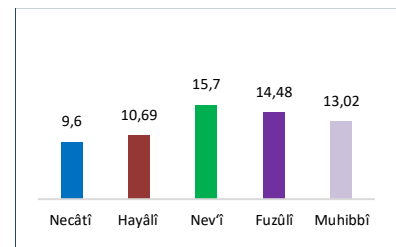
	Açık Hecelerin Dağılımı			Kapalı Hecelerin Dağılımı			Medli Hecelerin Dağılımı		
	Türkçe	Farsça	Arapça	Türkçe	Farsça	Arapça	Türkçe	Farsça	Arapça
Necâtî	61,17	29,23	9,60	34,98	38,75	26,27	4,76	65,48	29,76
Hayâlî	61,03	28,28	10,69	37,93	34,48	27,59	8,89	51,11	40,00
Nev'î	47,89	36,40	15,70	31,88	35,22	32,90	-	57,50	42,50
Fuzûlî	52,75	32,78	14,48	36,39	33,93	29,68	1,98	51,49	46,53
Muhibbî	67,24	19,72	13,02	42,89	36,09	21,00	-	66,66	33,33

Grafik 14: Türkçe Açık Hecelerin Dağılımı

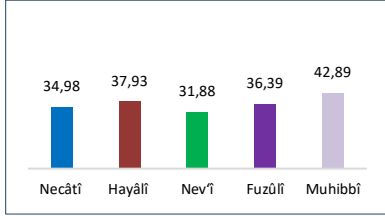

Grafik 15: Farsça Açık Hecelerin Dağılımı

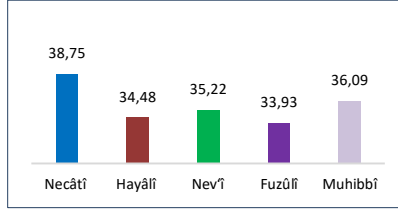

Grafik 16: Arapça Açık Hecelerin Dağılımı

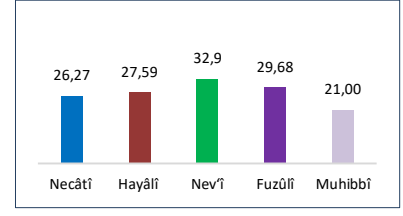
⁴ Muhibbî'nin bir şiiri *fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün* vezindedir. Altı beyitlik bir gazelde kullanılan bu veznin, diğer vezinlerden tek farkı bir tef'ile eksik olmasıdır.

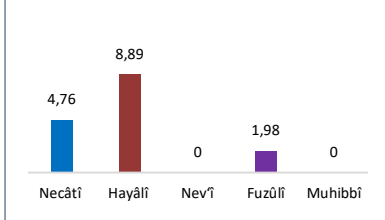
Grafik 17: Türkçe Kapalı Heceler

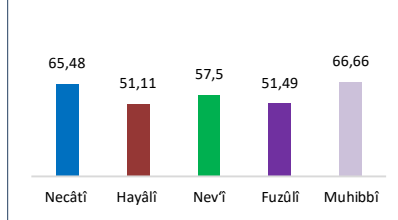
Grafik 18: Farsça Kapalı Heceler

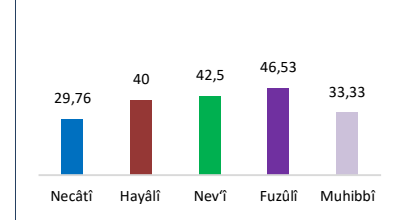
Grafik 19: Arapça Kapalı Heceler

Grafik 20: Türkçe Medli Heceler

Grafik 21: Farsça Medli Heceler

Grafik 22: Arapça Medli Heceler

Yukarıdaki tablolarla grafikler, beş dîvân şairinden seçilmiş şiirlerdeki toplam 6.978 hece üzerinde yapılan inceleme, tespit ve değerlendirme sonucunda elde edilmiş verilerle oluşturulmuştur. Sağlıklı bir karşılaştırma yapılabilmesi için ilgili şiirlerin vezin açısından farklılık arz etmemesine özen gösterilmiş ve karşılaştırmalar ham veriler üzerinden değil, yüzdelik oranlar üzerinden yapılmıştır. Diğer taraftan tablolardaki verilerle oluşturulan grafikler, tablolardaki verilerin yorumlanması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla buradaki yorumlar, daha çok grafiklerdeki verilerin yazılı ifadelerinden oluşacaktır.

Hecelerin dağılımı (Grafik 11, Grafik 12, Grafik 13): Açık hecelerın oranı Muhibbî’de en yüksek, Fuzûlî’de en düşük seviyededir. Bununla bağlantılı olarak kapalı hecelerde durum tersindedir. Medli hecelerde de en yüksek oran Fuzûlî’nin, en düşük oran Muhibbî’nin şiirlerinde tespit edilmiştir.

Açık hecelerin dağılımı (Grafik 14, Grafik 15, Grafik 16): Türkçe açık hecelerin dağılımında en yüksek oranın Muhibbî’nin şiirlerinde, en düşük oranın ise Nev’î’nin şiirlerinde olduğu görülmektedir. Farsça açık hecelerin dağılımında en yüksek oran Nev’î’de, en düşük oran Muhibbî’nin şiirlerinde görülmektedir. Arapça açık hecelerin dağılımında ise en yüksek oran Nev’î’nin, en düşük oran Necâti’nin şiirlerindedir.

Kapalı hecelerin dağılımı (Grafik 17, Grafik 18, Grafik 19): Türkçe kapalı hecelerin oranı Muhibbî’de en yüksek, Nev’î’de en düşük seviyededir. Farsça kapalı heceler söz konusu olduğunda Necâti’de en yüksek oran, Fuzûlî’de en düşük oran ortaya çıkmaktadır. Arapça kapalı hecelerin oranı ise Nev’î’de en yüksek, Muhibbî’de en düşük seviyededir. Dahası Muhibbî’deki oran, anlamlı düzeyde düşük görünmektedir.

Medli hecelerin dağılımı (Grafik 20, Grafik 21, Grafik 22): Türkçe medli hecelerin oranı, en yüksek düzeyde Hayâlî’de çıkmaktadır. Nev’î ve Muhibbî’den alınan örnek şiirlerde ise Türkçe medli hece tespit edilmemiştir. Farsça medli hecelerde en yüksek oran Muhibbî’de, en düşük oran ise Hayâlî’de görülmektedir. Arapça medli heceler söz konusu olduğunda Fuzûlî’nin en yüksek orana, Necâti’nin ise en düşük orana sahip olduğu anlaşılmaktadır.

4. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Muhibbî’nin *gül* redifli gazelleri üzerinde yapılan bu çalışmada 15 gazele ait 90 beyit incelenip değerlendirilmiştir. Söz konusu gazellerdeki hecelerin yapılarını ve kökenlerini belirlemeyi, bunlarla ilgili sayısal verileri elde edip yorumlamayı hedefleyen çalışma sonucunda birçok sayısal veri elde edilmiştir. Bu verilere göre Muhibbî’nin sözü geçen gazellerinde toplam 2.505 hece yer almaktadır. Bu hecelerin beşte dördüne yakın bölümü arüzde açık heceye denk gelen BA veya kapalı heceye denk gelen BAB yapısındadır. Beyitlerde en az yer alan heceler ise ÂB yapısında olanlardır.

Bu çalışma kapsamında hecelerin yapıları ve kökenleriyle ilgili olarak elde edilen veriler, dîvân şiiri geleneği çerçevesinde yazılmış şiirler için bir genelleme yapılması için yeterli değildir. Bununla birlikte mevcut veriler, özellikle dîvân şairlerinin Farsça ve Arapça kelimelere veya diğer unsurlara neden yer verdikleri noktasında açıklayıcı niteliktedirler. Bu bağlamda özellikle kapalı hece ihtiyacının önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır.

Muhibbî'nin *gül* redifli gazellerindeki hecelerin yarısının Türkçe olmasında eklerin önemli bir katkısı vardır. Zira Türkçe olmayan birçok kelimeye getirilen eklerin büyük oranda Türkçe olduğu görülmektedir. Diğer taraftan divân şiirinin dört üstat şairinin aynı redif ve aynı vezinle yazılmış şiirlerindeki veriler de dikkate alındığında Muhibbî'nin Türkçe heceleri kullanma oranının başta Nev'î olmak üzere hepsinden fazla olduğu anlaşılmaktadır. Doğal olarak Muhibbî, Farsça ve Arapça hecelere en az ilgi gösteren şair olarak dikkat çekmektedir. Farsça ve Arapça hecelere en çok ilgi gösteren şairin ise Nev'î olduğu görülmektedir.

Muhibbî, açık hecelere de en çok ilgi gösteren şair olmuştur. Fuzûlî ise açık hecelere en az başvuran şairdir. Bu verinin doğal bir sonucu olarak Fuzûlî, kapalı hecelere en çok ilgi gösteren, Muhibbî ise en az ilgi gösteren şairdir. Fuzûlî, medli hecelere de en çok ilgi gösteren şair iken Hayâlî, bu oranın en düşük seviyede olduğu şair olarak dikkat çekmektedir.

Elde edilen verilerden yeterince anlamlı yorumlar elde edebilmek için daha çok benzer çalışmaya ihtiyaç vardır. Zira Muhibbî'nin veya başka şairlerin şiirleriyle bir mukayese ve değerlendirme yapabilmek, ancak benzer yöntemlerle elde edilmiş yeni verilerin varlığıyla mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ak, C. (1987). *Muhibbî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- Aksoy, Ö. A. ve Dilçin D. (2009). *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü*. C. I-VIII, Türk Dil Kurumu Yay.
- Ali N. ve Faik R. (2005). *Mükemmel Osmanlı Lügati* (haz. Nejat Birinci vd.), Türk Dil Kurumu Yay.
- Bayram, Y. (2022a). Arûz Tasarrufları Bağlamında Bir Gül Kasidesi (Fuzûlî). *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 29, 359-383.
- Bayram, Y. (2022b). Arûz Tasarrufları Bağlamında Üç Gül Kasidesi (Necâtî, Hayâlî, Nev'î). *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 5(3),1682-1750.
- Çağbayır, Y. (2007). *Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötügen Türkçe Sözlük*, C.1-5, Ötüken Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2013). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitabevi.
- Digital Dictionaries of South Asia (t.y.). <https://dsal.uchicago.edu/dictionaries/>
- El Meânî (t.y.). <https://www.almaany.com/tr/dict/ar-tr/>
- Ferheng-i Lûgat-ı Fârisî-Türkî İstânbûlî (t.y.). <https://fa.glosbe.com/fa/tr>
- Kâmus-ı Türkî (t.y.). www.kamusiturki.com
- Kâmûsu'l-Nuhî Tercümesi ve Vankulu Lügati (t.y.). <http://www.kamus.yek.gov.tr>
- Kanar, M. (2003). *Örnekli Etimolojik Osmanlı Sözlüğü*, Derin Yay.
- Kanar, M. (2008). *Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yay.
- Kanar, M. (2012). *Arapça-Türkçe Sözlük*, Say Yay.
- Kanar, M. (2018). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*, Say Yay.
- Kubbealtı Lügati (t.y.). www.kubbealtilugati.com (www.lugatim.com)
- Nişanyan Sözlük (t.y.). <https://www.nisanyansozluk.com>
- Osmanlıca Lûgat (t.y.). <https://lugat.osmanlica.online>
- Osmanlıca Sözlükler (t.y.). www.osmanlicasozlukler.com
- Paçacıoğlu, B. (2016). *VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Sözcük Dağarcığı*, Kesit Yay.
- Parlatır, İ. (2012). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yay.
- Redhouse, Sir James William (1999). *Redhouse Türkçe/Osmanlıca- İngilizce Sözlük*. Sev Yayıncılık.
- Şemseddin Sâmî (2018). *Kâmûs-ı Türkî (Latin Harfleriyle)* (haz. Raşit Gündoğdu vd.), İdeal Kültür Yay.
- Tanıklı Türkçe Sözlük (t.y.). www.lehcediz.com

Tulum, M. (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Türk Dil Kurumu Yay.

Tulum, M. (2023). *Arapça ve Farsça'dan Osmanlı Türkçesine Alıntılar Sözlüğü*, C.1, Ketebe Yay.

Türk Dili Kurumu Sözlükleri (t.y.). www.sozluk.gov.tr

Türk Edebiyatı Tarihsel Sözlüğü (t.y.). www.tebdiz.com

Vâjehyâb (t.y.). <https://www.vajehyab.com>

Yavuz K. ve Yavuz O. (2016). *Muhibbî Dîvânı*, C.2, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay.